

Володимир Сулик — знавець фауни Дінцівської заплави, колектор і таксидерміст

Ігор Загороднюк

Національний науково-природничий музей НАН України (Київ)
e-mail: zoozag@ukr.net; orcid: 0000-0002-0523-133X

ZAGORODNIUK, I. Volodymyr Sulyk, an expert in the fauna of the Donets floodplain, a collector and taxidermist. — An essay about an experienced naturalist who studied the nature of Luhansk Oblast in general and the surroundings of Luhansk, including the Prydintsivska floodplain protected area, which is part of the Luhansk Nature Reserve. The researcher specialised in the study of populations of game species (birds and mammals), and was an experienced hunter, as well as a well-known taxidermist and collector in the region. The collections he created, including osteological specimens of carnivorous mammals, have been mostly destroyed. So far, only a few specimens have been preserved, including the desman.

Біографічні деталі

Сулик Володимир Григорович народився 13 жовтня 1946 року. Однорічних біографічних даних про нього немає, проте орієнтовно можна говорити про те, що він був корінним луганцем, тут закінчив школу й пройшов навчання в Луганському педінституті, де спеціалізувався на кафедрі біології у відомого місцевого орнітолога і любителя природи С. Панченка.

У принаймні 1976–1981 рр. працював в Луганському природному заповіднику АН УРСР (офіс в Станиці Луганській), відповідав за дослідження у Станично-Луганському відділенні ЛПЗ, відомому як «Придінцівська заплава», про що свідчать численні записи у «Літописі природи». Проживав у приватному секторі (де тримав і невеличкий домашній звіринець).

Захоплюючись збором і здобуванням тварин для колекцій і комерційної таксидермії, часто порушував правила або й зловживав своїм статусом співробітника заповідника. Був засуджений за браконьєрство, після відбуття покарання продовжив роботу у створеній 1995 р. ГО «Зелений світ» та в Лабораторії «Кадастр» при Луганському педінституті. Це дозволяло надалі займатися натуралізмом і таксидермією, а також знову співпрацювати (не в штаті) із заповідником протягом 1990–х років (фактично до кінця життя).

Смерть настала раптово — Володимир Сулик помер вдома від інфаркту у віці 55 років, 14 лютого 2001 р. (дату уточнено В. Форощуком).

Рис. 1. Володимир Сулик (праворуч) на екскурсії в Придінцівську заплаву спільно з О. Кондратенком (ліворуч). Фото з книги пам'яті О. Кондратенка «Теріофауна сходу України» [Теріофауна... 2006].

Ключові доробки в галузі теріології

За підсумками аналізу Літопису природи ЛПЗ 1966–1987 рр. всі записи даних В. Сулика стосуються «Придінцівської заплави» («Станично-Луганське відділення ЛПЗ») за 1976–1981 рр. Загалом це дані про 30 видів ссавців, по суті всіх, окрім напевно присутніх, проте не облікованих ним частини видів землерийок, мишовидих гризунів і деяких кажанів (табл. 1).

Основні зусилля у природознавстві дослідник докладав до вивчення тварин у природі, їх стежування й здобування, утримання в неволі і таксидермії. Він був непересічним слідопитом і вмільним мисливцем, охочим до збору раритетів колекціонером. Проте і наукові праці готував, хоча переважна їх кількість — це короткі повідомлення на 1–2, рідко 3–4 сторінки.

Одна з широко цитованих праць — «Куниці в Луганського заповідника та його околиць» [Сулик 1979]. Дослідник мав чималі успіхи у виявленні, тропленні й відлові цих хижих, що сприяло накопиченню цінних даних. Ще однією відомою працею став огляд «Список хребетних Луганської області» [Денщик & Сулик 2000], підготовлений як посібник для студентів. Його цінністю стала акуратність авторів у впорядкуванні даних за сучасними схемами таксономії й номенклатури і наведенні балів рясноти й біотопів, завдяки чому цей огляд має високу цінність і широко цитується [напр., Загороднюк Коробченко 2014]. Важливим стала й робота з інвентаризації біоти створеного за участі В. Сулика заказника «Шарів Кут» в мальовничому кутку між Деркуллом і Дінцем [Денщик *et al.* 1999]. Одним з останніх контактів з дослідником стало його інтерв'ювання за проектом «Хохуля в басейні Сіверського Дінця» [Загороднюк *et al.* 2002]: він був єдиним, хто здобував хохулю в Придінцівській заплаві, і цей запис зроблено О. Кондратенком 26.01.2001 (*ibid.*).

Сулик був не просто колекціонером, він був першокласним таксидермістом, проте значна частина його доробку, яка не становила колекційного інтересу (а колекції обмежувалися обсягом наявних шаф), йшла на чорні ринки. На жаль, ця практика є типовою для нашої країни через низьку оцінку такої роботи у державних установах і хронічний брак коштів навіть на інструменти та роздільники, що примушує фахівців забезпечувати себе самим.

Таблиця 1. Огляд реєстрацій В. Суликом ссавців у Приднінській заплаві (за роками)

Вид	'76	'77	'78	'79	'80	'81	Вид	'76	'77	'78	'79	'80	'81
<i>Hemiechinus auritus</i>	+				+		<i>Microtus levis</i>				+	+	
<i>Erinaceus roumanicus</i>	+						<i>Sylvaemus tauricus</i>				+		
<i>Talpa europaea</i>	+						<i>Canis lupus</i>	+	+	+	+	+	+
<i>Desmana moschata</i>				+	+		<i>Nyctereutes procyonoides</i>			+	+	+	+
<i>Sorex araneus</i>					+		<i>Vulpes vulpes</i>	+	+	+	+	+	+
<i>Myotis daubentonii</i>		+					<i>Martes martes</i>	+	+	+	+	+	+
<i>Myotis brandtii</i>		+			+		<i>Martes foina</i>	+	+	+		+	+
<i>Nyctalus lasiopterus</i>			+				<i>Mustela putorius</i>		+				
<i>Nyctalus noctula</i>					+		<i>Mustela lutreola</i>				+	+	+
<i>Pipistrellus pygmaeus</i>					+		<i>Mustela erminea</i>			+	+	+	+
<i>Lepus europaeus</i>	+			+	+	+	<i>Mustela nivalis</i>	+	+	+	+	+	+
<i>Sciurus vulgaris</i>	+	+	+	+	+	+	<i>Lutra lutra</i>					+	+
<i>Castor fiber</i>				+	+		<i>Sus scrofa</i>	+	+	+	+	+	+
<i>Ondatra zibethicus</i>		+					<i>Alces alces</i>	+	+	+	+	+	+
<i>Myodes glareolus</i>				+	+	+	<i>Capreolus capreolus</i>		+	+	+	+	+
Разом							30 видів, за роками:	12	12	12	17	23	15

Інші дослідження, чесноти, відзнаки

Володимир Сулик був фанатом традиційної зоології, в якій важливо не тільки спостерігати тварин, але й здобувати матеріал. Він умів здобути будь-який матеріал. Він створив у себе унікальну колекцію зоологічних зразків у такій препаратії, як показували керівництва: у нього була колекція черепів і шкірок ссавців, фактично «кожної тварі по парі», колекція пташиних лап і голів, багато інших зразків.

Автор мав можливість бачити ці унікальні шухляди з акуратно впорядкованими серіями. На жаль, по його смерті за розпорядженням директора все це спалено у сміттєвій ямі садиби, про що автор цього нариса дізнався від О. Кондратенка, який болісно все це пережив. Деякі зразки з колекції Сулика, які дивом збереглися на горіщі садиби (у не кращому стані), близько 2017 р. передано автору В. Морозом, і тепер вони в колекції ННПМ.

Володимир Сулик тримав вдома міні-зоопарк, у т.ч. були у нього і тушкани, що мали можливість бачити наші колеги (від яких мені це й відомо: О. Кондратенко, В. Форощук), після його смерті все було викинуто — і живе, і колекції (опудала). Об'єктом його особливої уваги були птахи, про яких він мав 11 наукових публікацій обох періодів своєї активності — 1977–1983 років (5 праць) та 1999–2000 років (6 праць). Як приклад — стаття про розширення ареалу огара на сході України [Сулик & Денщик 2000].

Після відбуття покарань за браконьєрство (орієнтовно між 1985 та 1995) В. Сулик співпрацював із Луганським природним заповідником на громадських і договірних засадах, а основним магнітом для нього стали Лабораторія кадастру і Луганська обласна екологічна організація «Зелений світ»¹. Обидві

¹ Від «Зеленого світу» він був на семінарах Wetlands International 17–19.11.2000 та 27–30.06.2001

ці структури були організовані його приятелем і також учнем С. Панченка — Валерієм Денщиком, і вони діяли у співпраці і в системі природничо-географічного факультету Луганського педінституту, де був їхній офіс². Тут його турботою стали різноманітні госпдоговірні теми і природоохоронні проекти. У цей період уроки таксидермії у нього брав Олександр Кондратенко (1975–2004) — фактично єдиний його учень у цій царині.

Про дослідника немає жодної інформації в літературі, і цей нарис є єдиною довідкою про цього непересічного краєзнавця і таксидерміста.

Подяки. Автор дякує В. Форощуку за уточнення фактів про дослідника.

Література

- Денщик, В. А., В. Г. Сулик. 2000. *Список хребетних Луганської області*. Довідник-посібник для студентів природничо-географічного факультету. Луганський університет, Луганськ, 1–50.
- Денщик, В. А., Т. М. Косогова, В. Г. Сулик, В. Р. Маслова. 1999. Флора та фауна заказника «Шарів Кут». *Заповідна справа в Україні на межі тисячоліть* (Матеріали Всеукраїнської конференції. Канів, 116–117).
- Загороднюк, І., О. Кондратенко, В. Домашлінець. 2002. *Хохуля (Desmana moschata) в басейні Сіверського Дінця*. ННПМ НАН України, Київ, 1–64. (Серія: Праці Теріологічної школи; Вип. 4). ISBN 966-02-2476-X
- Загороднюк, І., М. Коробченко. 2014. Раритетна фауна Луганщини: хребетні першочергової уваги. Вид-во «ШИКО», Луганськ, 1–220. ISBN 978-966-492-282-8.
- Сулик, В. Г. 1979. Куньї Луганського заповідника и его окрестностей. *Екологіческие основы охраны и рационального использования хищных млекопитающих*. Наука, Москва, 343–344.
- Сулик, В. Г., В. А. Денщик. 2000. Огарь на востоке Украины. *Вісник Луганського педагогічного університету, Серія біологічні науки, № 11: 72–76*.
- Теріофауна... 2006. *Теріофауна сходу України (пам'яті Олександра Кондратенка)*. За ред. І. Загороднюка. ННПМ НАН України. Луганськ, 1–352. (Серія: Праці Теріологічної Школи; Вип. 7). ISBN 966-02-3985-8.

Резюме

ЗАГОРОДНЮК, І. Володимир Сулик — знавець фауни Дінцівської заплави, колектор і таксидерміст. — Нарис про досвідченого природознавця, який вивчав природу Луганщини в цілому і околиць Луганська, включно із заповідним об'єктом «Придінцівська заплава», що входить до складу Луганського природного заповідника. Дослідник спеціалізувався на вивченні популяцій т.зв. мисливських видів тварин (птахів і ссавців), сам був досвідченим мисливцем, а також відомим в регіоні таксидермістом і колекціонером. Створеним ним колекції, зокрема й остеологічні зразки хижих ссавців, переважно знищені. Дотепер вдалося зберегти тільки окремі зразки, зокрема й хохулю.

в Києві в рамках роботи Української річкової мережі (http://vyluk.net/public/i_workshop.pdf). «Зелений світ» як неприбуткова громадська екологічна організація заснована 19.04.1995 і з 1998 року стала регіональним відділенням Національного екологічного центру України.

² Надалі саме в тих приміщеннях сформувалася кафедра екології та СПГ цього інституту.